

גיליון מס' 548 פרשת בשלח
תשפ"ד שנה שנים עשרה

גליון זה יוצא
לזכות סבי היקר
ר' יוסף יעקב בן בלומה
לרפו"ש בתושח"י

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - ברכות הנהנין

במעלת שלם

אמר רבינו זצ"ל, דמעלת השלם הוא דוקא אם הדרך להגיש הפרוץ שלם, אבל דבר שאין דרך להביא אותו שלם לשולחן, כגון אבטיח או מילון, א"צ לברך עליו כשהוא שלם, (מים חיים ט"ו שבט קובץ גליונות שבת תשע"ו). כמו כן אמר רבינו זצ"ל דמעלת שלם הוא רב בפרי שניכר השלימות, או בפת שנאפתה וניכר שלימותה, אבל בקציצות עוף ושניצל שהעיקר הוא הבשר ואינו רק חלק מעוף שלם, אף שמצופה מבחוץ אין בזה חשיבות מעלת שלם, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ג סי' י"ט), וכמו כן אמר שבחביתה אף שיש בה ביצה שלימה לא נחשב שלם, (שם סי' כ' ובד"כ נחסר מעט), ומ"מ מעלת גדול יש בכל גווניו (וע"ש סי' י"ט דאף ב' סוכריות יש ענין לברך על השלם ולא על השבור וע"י בדולה ומשקה עמוד רכ"ב דגם בביגלה שלם ועוגיה שלימה יש קדימה כפת שלם), וכתב רבינו זצ"ל שאולי ראוי להעדיף לקנות לחם שלם ולא לחם פרוס בשביל לבצוע על שלם, (דולה ומשקה עמוד רכ"ב).

מעלת גדול בב' פרוסות באשכול ענבים גדול ובב' כוסות

בגליון החדש 'ודבר דבר' (י"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות') מובא שעורר מרן הגר"ד לנדו שליט"א שיש הלכה שלא כל כך ידועה לרבים, להקדים לברך על הגדול, והוא מדינא דגמרא ברכות (ל"ט ב'), ונפסק בשו"ע (סי' קס"ח ס"ב), ורבים אין נזהרים בזה, ועורר דזה נוגע שהדבר מצוי כשאוכל לחם ופרוסה אחת גדולה מחברתה, וזן אם יש מעלת גדול בסלט או שבתערובת איבד כח פרי לעצמו את חשיבותו, ורבינו זצ"ל כתב, במי שיש לפניו אשכול ענבים מלא בענבים קטנים, ואשכול קטן אם ענבים גדולים, דאע"פ שבקטן יש ענבים יותר גדולים, מ"מ באשכול המלא יש מעלת גדול מחמת גודל האשכול, דזה גדול טפי, ואין דנים על כל ענב בפ"ע, כמו כן כתב רבינו זצ"ל דמי שיש לפניו ב' כוסות מים, אחד גדול יותר, או מלא יותר, דיש בזה ג"כ מעלת גדול, ואין דנים על כל טיפה לעצמה, (שיח התורה ח"ב סי' קס"ח ס"ב ויל"ע אם באשכול הקטן יש ענבים יותר גדולים).

בל תשחית בתענית הראב"ד

נשאל רבינו זצ"ל, מובא בספרים שיש ענין של תענית הראב"ד, להימנע מלאכול דבר טוב, דכבישת היצר חשוב יותר מתענית, וכן הביא המג"א (סי' תקע"א ס"א) בשם חכמי המוסר דאם מתאוה לאכול דבר מסוים ולא אוכל נחשב כתענית, וציון רבינו לגיטין (ע"א) סעודה שהנאתך ממנה משוך ידך ממנה, וכן ביומא (ע"ו ב') דאצל דניאל כיון שלא אכל לחם חמודות היה זה נחשב לגביו כתענית, ואמר לו רבינו זצ"ל שאינו יודע המקור לשייר קצה הלחם משום שרקשה לשכחה, ומרן רה"י רבינו הגרמ"ל ליפקוביץ זצ"ל אמר לי דזה מטעם דשם אפוי ביותר ונמנעים מאכילה זו לשבר התאוה.

ונשאל רבינו זצ"ל האם יש לחשוש משום בל תשחית, כשמשייר מאכלו, אם ע"ז יזרוק השיירים, אם אין מישהו אחר שיאכל השיירים, והשיב רבינו, אם יש בזה צורך אדם אין בו משום בל תשחית (מים חיים שם ובס' דולה ומשקה עמוד רכ"ב השיב שאם אינו עושה מעשה השחתה לא עובר ומ"מ טוב לאוכלו אם אפשר), ובענין מש"כ בשו"ע (סי' ק"ע ס"ג) לשייר מעט לשמש אמר רבינו דגם בזמנינו שאין שמש מידת ד"א לשייר מעט שלא להיות מלחך פינכי (עץ השדה פי"ט ס"ה וכן הביא מבא"ח ב' בהר סי"ד), ומ"מ אמר רבינו זצ"ל שיזהר לא להשליך השיירים רק יתן לעופות לאכול, (שמענו כן ראינו ח"א פ"ב סי' א').

ברכה על מלח בתוך הסעודה

דעת רבינו זצ"ל, דמלח אינו נחשב בא מחמת הסעודה, ואם אוכל מלח בפ"ע בסעודה ונהנה ממנו מברך עליו, (ס' ליבון הברכה וע"י משנ"ב סימן ר"ד סק"ה דמברך על המלח שהכל הואיל ויש לו מזה עכ"פ הנאה קצת כשנותן לתוך פיו, ובגליון 'ודבר דבר' גליון א' מובא ממרן הגר"ד לנדו שליט"א דאם אינו נהנה ממנו דינו כמים שאין מברך רק בשותה לצמאו, וכמש"כ בב"י סו"ס קע"ט משבלי הלקט סי' קמ"ט דהאוכל מלח לרפואה אין מברך עליו וע"ש בלבוש ובכה"ח אות כ"א).

בירך בטעות על מלח שהכל במקום על סוכר

בשב"ק פ' שופטים (ד' אלול תשס"ז) הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א שאל את רבינו זצ"ל בשם מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל, במי שבירך שהכל על מנת לאכול סוכר, והתברר שזה מלח, מה דינו, דאף שאם התכוון על תפוח ונמצא שזיף יצא כמבואר בשו"ע (או"ח סי' ר"ו ס"ה) שמא דוקא שם כי איך האדם רחוק מלאכול שזיף, אבל לגבי מלח שאין אדם אוכל מלח כלל, נחשב כאילו הסיח דעתו לגמרי מזה, ומרן הגרא"ל זצ"ל באמת צידד לחשוש בכה"ג שמא זה ברכה לבטלה, ואמר רבנו, אין זו ברכה לבטלה, כי גם מלח זה אוכל.

ונשאל רבנו, וכי דרך לאכול מלח לעצמו, והביא שבגמ' ברכות (ל"ז א') כתוב על המלח ועל הזמית אומר שהכל, ולפעמים כדי להשלים ק' ברכות אני אומר שהכל על מלח, וכן הובא שם בגמ' דמלח וזמית עביד אינש דשדי לפומיה, הרי שהדרך לטעום ממלח. ושאלו מרבינו, מה הדין, אם בלא שהיה צריך לברכה היה פולט המלח מיד, שאיך לו שום טעם במלח, ואמר, תשאל זה גם על טעה ואכל תפוח אדמה במקום עגבניה, וכדומה, כי מלח הוא כמו כל דבר אחר, (כל משאלותיך עמוד תרע"ח, להדבק ח"ב פ"ג עמוד קל"ט).

טבל המוציא בסוכר במקום מלח

ופעם אחת כשטבל פרוסת המוציא בסעודת מלוח מלכה, הוברר שנתנו סוכר במקום מלח ואמר דאי"צ להביא מלח, וסוכר במקום מלח, דמלח וסוכר טבעם אחד, והביא ד"א שמועיל למלוח בסוכר, (עי' בעיקרי הד"ט סימן י"ד וע"י בשו"ת אבני נזר או"ח סימן קל"ב לדחולה שאסור במלח נראה שמועילה מליחת הבשר בסוכר והוסיף שכן נהג בעל החוות דעת), ואף בקרבנות מהני, וכמו שהביא המנחת חינוך (מצוה ק"ט) מס' הלכות קטנות למהר"מ חאגיז (סי' ר"ח) שכ' דמותר למלוח קרבן עם ציקור שהוא מין מלח אף על פי שהוא מתוק וכ' אף על פי שהוא פרי כמבואר באו"ח לענין ברכה ועובר משום דבש לא תקטירו נפק"מ היכי דאין לו מלח אתי עשה דחי לא תעשה דהקטרת דבש. עכ"ל.

הטעם שבירך רבינו על מלח למאה ברכות

אמר רבינו זצ"ל, שבשבת הונח לפניו כדי להשלים מאה ברכות הגפן העץ האדמה, ולברכת שהכל היה מאכל הנקרא שקדיה שהוא שקדים טחונים שאין ניכר כלל הפרי, וביכר כסדר, אלא שכשהגיע לשקדיה הסתפק כי זה ספק העץ, ומספק מברכים שהכל, והוא הרי כבר בירך קודם ברכת העץ, ואם ישתה מים כדי לברך שהכל זה אי אפשר ד"א שיין פוטר כל מיני משקים ואפילו פחות מרביעית, (כמבואר במשנ"ב סי' קע"ד מ"ב סק"ג וביאוה"ל ד"ה יון), וסוכר גם כן לא יפטר שהרי ברכתו שהכל רק מספק (כמבואר בסי' ר"ב סט"ו וביאוה"ל ד"ה על), וכאן הרי כבר בירך על שניהם, ולכן בירך שהכל על מלח ופטר השקדיה, דמברכין שהכל על מלח והטעם כ' במשנ"ב (סי' ר"ד סק"ה) הואיל ויש לו מזה עכ"פ הנאה קצת כשנותן לפיו, (אלא ד"א של הלכה פכ"ג ס"ג).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

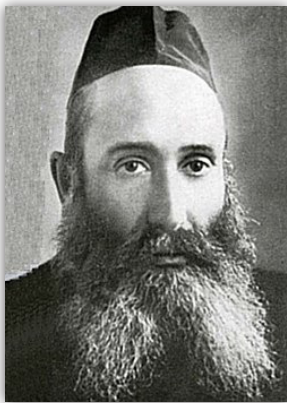
רבי ישיבת לומז'א ותלמידיה בפתח תקוה

פרשת יתרו - הגאון רבי שמוחה הסקן קפלן זצ"ל רבה של צפת (כ"ז טבת תשמ"ט) | פרשת משפטים - הגה"צ רבי זאב אידלמן זצ"ל (א' טבת תשס)

פרשת תזונה - הג"ד מרתיהו זאב שטייגל זצ"ל מייסד ישיבת בית יוסף בני ברק (א' אדר)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי אברהם אבא גרוסברד זצ"ל (כ"ז אב)

רבי אבא שאל אותו: כיצד מודדין עירוב באלכסון. והנער השיב מיד בבטחון: את הגמרא בדף ח' עמוד ב'.
ורבי אבא ענה: טוב, תיכנס ללמוד בישיבה.

רבי אבא גרוסברד זצ"ל

לא נשא פנים

סיפר רבינו כי רבי אבא היה משגיח שעמד על משמרתו, וכאשר היה צורך היה מעיר לבחורים ואף גוער בהם, ואכן לבחורים היתה יראה ממנו, אך היה דואג מאוד לבחורים. פעם הבחין בקרוב משפחתו שאיחר לאחד מסדרי הלימוד בישיבה, ורבי אבא גער בו, ורצה להראות בזה שאינו נושא פנים!

איך נותנים שלום

אחד הדברים שנתרו בזכרונו של רבינו, היתה עובדא די משעשעת שהיה בינו לבין המשגיח רבי אבא. היה זה כשרבינו בבחורות פגש את רבי אבא ברחוב, חוץ לימני הישיבה, ורבינו הגיש לו את היד, ולחץ לו בכבוד את קצות האצבעות.
רבי אבא כנראה סבר שהנהגה צריכה להיות אחרת, ותיכף העיר: 'וכי כך נותנים שלום עליכם? צריך להגיש את כל היד ולתת שלום עליכם ביד רחבה!'

החברותא של ר' אבא

עוד סיפר אודותיו, שרבי אבא היה לומד בקביעות מידי יום בחברותא עם הגאון רבי גדליהו נדל, שהיה אז בחור בישיבה, ובאמת שניהם היו אנשי אמת שעשו מה שצריך לעשות מבלי להתחשב באף אחד.

רבי גדליהו נדל זצ"ל מברך על הכוס בחופת אחד ממקורביו

תיקון טעות

בגליון הקודם, פרשת בא במאמר הנפלא לזכרו של הגאון רבי משה ליב עוזר זצ"ל מראשי ישיבת לומז'א, נוסף עליו התואר 'זקן המשגיחים', והוא שגגת המדפיס שנשארו מגליון שלפניו שהיה לזכרו של הגה"צ רבי מתתיהו סלומון. (יש"כ לקוראים שהעירו תשומת לבנו).

כמו כן הובא שם קטע שאינו מדויק, ונביא אותו מחדש עם התיקונים הנחוצים: לעיתים היה מגיע הגאון ר' אליעזר עוזר לרבינו בעבור צרתו של אחד מהאברכים, הוא חש כאילו זו צרתו הפרטית. באחד הפעמים - היה זה בתחילת חודש אלול - סיפר על צרה גדולה שיש לאחד מהאברכים ככולל בלומז'א. שמע רבינו את דבריו והציע, שיערכו 'תפילת יום כיפור קטן'.

שאל ר' אליעזר, הרי בחודש הקרוב תשרי, אין עורכים תפילת יו"כ קטן, וחודש אחרי כן, בערב ראש חודש חשון אין אומרים יום כיפור קטן, ועד ראש חודש כסלו הרי זה עוד כמעט שלוש חודשים? ומה בנתים?

ענה רבינו: אם יקבלו על עצמם עכשיו לערוך יום כיפור קטן בערב ראש חודש כסלו, די בכך, הקב"ה מצרף את זה לעשיה ובעז"ה יושע.

הנה פרק זה חותם את סדרת המאמרים בהם כתבנו על רבני ישיבת לומז'א שכיחנו בישיבה בשנות לימודו של רבינו זצ"ל, וכדי להקל על המעיין ולהציב לזכרון מפתח המאמרים, נזכיר היכן ומתי הופיע כל אחד.

ראש הישיבה הגר"מ גורדון - פרשת שמות תשפ"ג

מייסד הישיבה הגר"א שולביץ - ראה בפרשת במדבר תשפ"ב

ראש הישיבה הגר"ר ובנו הגר"א כץ - פרשת וירא תשפ"ב

הגר"ד זונבסקי - פרשת ויחי תשפ"ד

הגר"א דושניצר - כי תצא תשפ"ג

משגיחי ישיבת לומז'א

בפרק זמן די קצר בתולדות הישיבה הקדושה, כיהנו בתפקיד המשגיח המוסרי מספר דמויות-הוד אשר כל אחד בדרכו שלו האציל מהודו על תלמידי הישיבה. להלן נזכיר בקצרה את אותם אנשי מעלה אשר היו בזמנים בהם שהה רבינו בין כתלי הישיבה, ובהרחבה יותר יבואו כל אחד במקומו.

כאשר נכנס רבינו לישיבה כיהן כמשגיח הגאון רבי אברהם אבא גרוסברד זצ"ל, וכאשר עבר בשנת תש"ה לכהן בתפקיד בישיבת פונב'י שנוסדה אז, הגיע תחתי הגאון רבי דוב זוכובסקי זצ"ל, אך לא ארכו הימים והוא חלה ושוב לא יכל לכהן בתפקיד, או אז ניאותר ר"מ הישיבה הגאון הצדיק רבי אליהו דושניצר זצ"ל למסור שיחות מוסר ולעורר את התלמידים ליראת שמים, וכאשר נפטר הגיע הגאון רבי יצחק ברוכסון זצ"ל לכהן בתפקיד המשגיח.

כאשר הגיע זה האחרון, היה רבינו כפי הנראה מאורס או קרוב לזמן הנישואין, וכמעט שלא היה עומד עמו בקשר. לימים רק סיפר שזוכר שהוא היה משגיח אמריקאי ומסר שיחות מוסר...

רבי יצחק ברוכסון בחופת תלמידי

מתולדותיו של רבי אבא גרוסברד זצ"ל

רבי אבא זצ"ל הסתופף מספר שנים בצילו של מרן בעל החפץ חיים זצ"ל בראד'ין ולאחר מכן הלך ללמוד בתלמוד תורה בקלם, שם הושפע מאוד מרבו הגדול רבי ירוחם ממיר, ואחר נישואיו נתבקש לכהן בתפקיד בישיבת פונב'י בליטא, בשנת תרנ"ץ עלה לארץ הקודש והתבקש לכהן כמשגיח בישיבה בלומז'א, ובני משפחתו שנתרו מאחור נהרגו בשנות השואה ה"ד, ורבי אבא נותר בודד מכל משפחתו. כאשר הקים מרן הרב מפונב'י בשנת תש"ד את הישיבה בבני ברק, ביקש מרבי אבא להצטרף עמו, ואכן הוא נעשה למנהל רוחני עד לפטירתו כ"ז אב. חלק מאמרות המוסר שלו כונסו בספר 'מבית אבא'.

מבחן הכניסה לישיבה

כפי הנראה בשנים הקצרות בהם היה רבינו בתקופתו של רבי אבא, לא היה ביניהם קשר מיוחד, אבל את מבחן הבחינה שהיה עליו לעבור, זכר רבינו מצוין. היה זה כאשר עמד רבינו להיכנס ללמוד בישיבה בלומז'א, נאמר לו כי עליו לעבור דרך חדרו של המשגיח רבי אבא, ולהיבחן על תלמודו. ואכן הוא עשה כמצווה, ונעמד לפני רבי אבא.

"איזה גמרא הנך לומד" שאלו רבי אבא. ורבינו השיב במסכת עירובין.

1. נולד בשנת תרנ"ד, ונמנה על גדולי תלמידיו המובהקים של הסבא מסלבדוקא, שימש כראש ישיבת אור ישראל בסלבדוקא, ולאחר מכן בארצות הברית בישיבת 'נר ישראל' בולטימור, בערך בשנת תש"ט עלה לארץ ישראל וכהן כמשגיח בישיבה בפתח תקוה. נלב"ע ט' אייר תשל"א.